

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ І РОЛЬ У ЦЬОМУ БАТЬКІВ

У березні 2005 року було розпочато проект «Громадянська освіта – Україна», який фінансує Європейський Союз у межах програми Tacis. Проект здійснюють компанія «Кембрідж Ед'юкейшн» (Велика Британія) в партнерстві з Міністерством освіти і науки України. Проект має на меті сприяти як формуванню системи демократичної громадянської освіти в Україні, так завдяки поширенню європейського досвіду загалом наближати Україну до європейського освітнього, соціально-політичного, економічного і правового простору, сприяти набуттю нею європейської культурної ідентичності.

Нижче дано відповіді на популярні запитання щодо громадянської освіти, взяті з брошури про громадянську освіту, підготовленої **Управлінням кваліфікації та навчальних програм Великобританії**.

ЩО ТАКЕ ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА

Громадянознавство ставить собі мету забезпечити учнів знаннями, вміннями та допомогти їм зрозуміти різні явища і поняття для того, аби:

- стати поінформованими громадянами, свідомими своїх прав, відповідальності та обов'язків;
- відігравати ефективну роль у місцевій, національній та міжнародній громаді.

Передбачена загальнонаціональним навчальним планом обов'язкова програма являє собою широку систему базових життєво необхідних знань та вмінь, і на її основі школи самі можуть розробляти громадянознавчі програми, адаптовані до потреб своїх учнів та громади.

ЩО ТАКЕ НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

За допомогою навчальної програми з громадянської освіти школи повинні поглиблювати розуміння таких понять і явищ:

2 ① освітньо-інформаційне бюро *шкільний світ*

- права і обов'язки громадянина;
- важливість участі у виборах;
- роль місцевого самоврядування та державних органів влади;
- Британія – багатокультурне суспільство;
- система юстиції;
- комунальні послуги;
- засоби масової інформації;
- добровільні організації;
- економіка;
- сталий розвиток;
- інші міжнародні та глобальні проблеми.

Крім поглиблення розуміння та уявлень учнів про суспільний устрій навчальна програма з громадянської освіти також спрямована на формування комунікативних та дискусійних умінь. Іншими словами, вона має на меті допомогти молодим людям досліджувати різноманітні питання, обговорювати їх з повагою один до одного та максимально ефективно доводити свою точку зору. Крім того, навчальна програма створює передумови для колективної роботи учнів, здійснення «відповідальних дій», наприклад, для участі у справах шкільної ради або вивчення проблеми на місцевому чи національному рівні.

У ЧОМУ ЗНАЧЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВИТИ

У певному розумінні, великий громадянознавчий аспект завжди був присутній у шкільному навчально-виховному процесі. Освіта не лише допомагає молодим людям здобути знання та розвинути вміння, необхідні для майбутньої професії. Вона готує їх до перспектив і обов'язків дорослого життя. Наше суспільство є демократичним. Це означає, що люди, з яких формується електорат, мають досить добре розуміти проблеми сьогодення, для того аби свідомо голосувати за обраного кандидата. Вперше

беручи участь у виборах, більшість молодих людей зазначала, що було б набагато краще, якби свого часу їх більше вчили цього в школі.

Нині суспільство видається ще складнішим, ніж раніше, і зміни, які з величезною швидкістю відбуваються в ньому, свідчать про те, що ми маємо уважно стежити за розвитком подій, бо на даний час для нас це актуально, як ніколи раніше. Зараз ми стикаємося з проблемами, яких кілька років тому просто не існувало.

Порівняно з попередніми поколіннями, сучасна молодь має більше цілком справедливого бажання краще знати свої права. Але законодавство щодалі ускладнюється. Громадянознавство покликане допомогти молодим людям дізнатися про свої громадянські та юридичні права, адекватно оцінювати різноманітні ситуації й визначати ті з них, в яких їм може знадобитися підтримка, а також знати, куди необхідно звертатися, щоб отримати потрібну консультацію. З іншого боку, громадянська освіта нагадує учням, що вони мають стільки ж обов'язків, скільки прав, адже громадяни не можуть мати лише права або лише обов'язки.

ЧИ ЗАВАЖАТИМЕ ГРОМАДЯНСЬКА ОСВИТА ВИВЧЕННЮ ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ

Ні, у багатьох школах елементи громадянознавства, наприклад, рівні можливості або молодіжна злочинність, давно передбачені навчально-виховними програмами напряму «Людина, суспільство та здоровий спосіб життя». Ці програми здатні вмістити ще більше громадянознавчих аспектів, і це не заважатиме учням і вчителям розглядати такі теми, як санітарне просвітництво з питань наркоманії та використання лікарських засобів, здоровий спосіб жит-

тя, статеve виховання та міжособистісні стосунки, обов'язкове викладання яких передбачено національним навчальним планом. Професійна підготовка теж залишається обов'язковим предметом. Насправді громадянська освіта збагачує ці напрями і збільшує їх ефективність.

ЯК ГРОМАДЯНСЬКУ ОСВІТУ БУДЕ ВКЛЮЧЕНО В НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

У переважній більшості шкіл громадянську освіту буде запроваджено відповідно до однієї з двох моделей. Це може бути або самостійний чітко окреслений розділ програми «Людина, суспільство і здоровий спосіб життя», або окремий урок, який, імовірно, вестимуть учителі-гуманітарії. Вивчення інших дисциплін теж сприятиме набуттю учнями громадянських знань. Громадянська освіта передбачена національним навчальним планом і підлягатиме відповідній перевірці. Кількість часу для вивчення цієї дисципліни у різних школах різна. Більшість шкіл відводить для неї один або два уроки на тиждень. Протягом навчального року може бути введено додатковий час у вигляді спеціальних днів або заходів на громадянознавчі теми.

ЯКІ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗГЛЯДАТИМЕ ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА

Завдання громадянської освіти – інформувати молодих людей про те, що відбувається сьогодні в суспільстві, оскільки це право кожного громадянина в демократичній державі. Коли на місцевому, національному або міжнародному рівні відбуваються визначні події, то це завжди цікаво юним громадянам,

і часто вони радо сприймають можливість дізнатися про факти, не висвітлені в новинах. Звичайно, однієї точки зору на такі питання бути не може, і вчителі добре усвідомлюють свою відповідальність за об'єктивне та неупереджене ставлення до них. За законом викладачі зобов'язані створити можливості для того, щоб учні отримали інформацію про різні думки та судження в процесі розгляду спірних питань, та сприяти формуванню ними особистої точки зору на дані проблеми.

ЧИМ БАТЬКИ МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ

Безпосередньо перед запровадженням громадянознавства було здійснено ряд опитувань, і їх результати свідчать, що майже всі батьки за новий предмет. Громадянська освіта охоплює такі проблеми, щодо яких кожна людина має особисту думку, про

які щодня говорять по телебаченню, і тому вам є про що розмовляти з вашою дитиною. Для молодих людей це важливо, оскільки таке спілкування допомагає їм навчитися формувати більш зріле ставлення до величезного кола питань.

Існують також інші шляхи допомоги школі в реалізації програми з громадянської освіти. Якщо ви працюєте в місцевій організації або підтримуєте з нею контакти, шкільному колективу буде цікаво дізнатися про можливість налагодження постійних зв'язків, які збагатять навчально-виховний процес і зроблять його захопливішим для вашої дитини. І якщо ви вважаєте, що здатні сприяти здійсненню громадських проєктів або візитів в інший спосіб (після відповідних перевірок безпеки), то школі буде приємно дізнатися про вашу зацікавленість та підтримку. В деяких навчальних закладах діють групи батьків, які відіграють роль «громадських партнерів», сприяючи встановленню контактів з різними представниками громади, промовцями, допомагаючи здійснювати візити та влаштовуючи на роботу учнів, які завдяки цьому набувають професійного досвіду та досвіду життя в громаді.

ОСВІТА ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО

Життя змінюється набагато швидше, і задовольняти потреби суспільства зараз складно, як ніколи раніше. Всі ми можемо отримувати велику кількість інформації, яка щороку примножується. І тому необхідно, щоб молодь була здатна орієнтуватися в цьому морі, щоб надати йому якогось сенсу. Крім того, юні громадяни мають навчатися дискутувати про проблеми, які впливають на їхній завтрашній день та на долю майбутніх поколінь.

Суспільство все частіше цікавиться думкою молоді з багатьох питань, які безпосередньо її стосуються. Юні громадяни мають на це право, але водночас необхідно, щоб вони формували свою позицію на основі поінформованості та відповідальності, якщо хочуть, щоб суспільство до неї дослухалося.

Саме тому було запроваджено громадянську освіту – не нав'язувати думки молодій людині, а допомогти їй, озброїти знаннями та вміннями, щоб вона могла впевнено орієнтуватися в питаннях, які стосуються її як особистості та як члена національної й міжнародної громади.